

Novostrava

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Najvišji zakon

Karta Evrope se zadnja leta stalno spreminja. Doživeli pa nismo le teritorialnih sprememb. Tudi duhovni, socialni in gospodarski problemi narodov se postopajajo na nove osnove. Vendar proces izprememb še ni ustavljen. Kaj vse se še lahko zgodi, niti slutiti ne moremo. Samo to vemo, da pri starem ne bo ostalo in da se neizbežno približujemo novi dobi, ki bo bistveno drugačna za življenje držav, narodov in tudi posameznika.

Male države in narodi so v najtežjem položaju. Posebno države in narodi, ki so mladi in so imeli še premalo časa, da bi popolnoma izgradili spojo suverenost. Zato je potrebno mladim državam in narodom mnogo prisebnosti, da jih današnji brezobzirni evropski vrtinec mogočnih držav ne potegne za seboj v neizvestnost, iz katere ne bi bilo lahko najti srečnega izhoda.

Prisebnosti je treba in veliko samozavesti. Ne domišljave samozavesti, ki je znak pokvarjenca, ampak zdrave samozavesti, ki je osnovana na moralnih vrednotah naroda, katerega živi pripadniki smo in na veri v bodočnost, katere nam nihče vzeti ne more, če jo sami ne bomo pogubili. Gmota osebne sebičnosti moramo zavreči, da bomo čimbolj dobri, da se bomo čimbolj bratsko povezali med seboj vsi, ki im-

mo nositi enako usodo, da bomo tako sposobni izvesti vsako zmago in pa tudi prenesti vsak udarec, ki bi nas zadel in kateremu se ne bi mogli izogniti.

Posebno delavstvu moramo posvetiti največjo skrb. Ne sme biti prepuščeno samo sebi v borbi za golo življenje. Ne sme biti vseeno, kako se delavstvo prehranjuje in koliko zasluži, če je sploh tako srečno, da je zaposleno. O narodni skupnosti ni govora, če so delavske množice nezadovoljne. In kdaj smo bolj potrebovali narodovo skupnost, kot danes? Bolj kot vsak drug stan je delavstvo občutljivo za državljske svoboščine in ni mu vseeno, ali jih ima, ali pa jih nima. V državljskih svoboščinah vidi delavstvo možnost, da si pribori tudi one socialne in gospodarske dobrine, brez katerih živeti ne more. Zato ne odričajte delavstva v stran in ne odzemanjate mu celo pravico, da odloča tam, kjer se mora upoštevati njegov interes. Ko bo deležno delavstvo državljskih svoboščin, smo šele postavili oni neprodni jez, preko katerega ne bodo mogli pljuskati valovi tujih zlonamernih oplivoov, ki so pogubni za narod in državo. Zadovoljnost najširših množic nam mora biti v današnjih težkih časih najvišji zakon.

Zapomnimo si

«Službene novine» od srede 11. t. m. prinašajo navodila za izvajanje uredbe o podporah družinam hraniteljev, ki so bili poklicani k vojakom. Zakonita žena ali potomci ali oče in mati, kdor pač živi in ima pravico do podpore, naj v sili vloži prošnjo za podporo pri občini, kjer prebiva. Prošnjo je treba vložiti pismeno. Če je prosilec nepismen ali nezadostno pismen, mora občina ali mestno poglavarstvo sprejeti prošnjo na zapisnik. Prošnja mora navesti naslednje podatke: družinsko, krstno in očetovo ime prosilčeve, zakonski stan ali sorodstvo s hraniteljem, bivališče, občino in srez, najbližjo pošto, ulico, hišno številko in nadstropje, družinsko, rojstno in očetovo ime hranitelja in njegov poklic, kakor tudi ime in rojstna leta otrok, za katere prosijo doklad. Prosilec mora razen tega izjaviti, da nima sredstev za vzdrževanje, nadalje, da je bil hranitelj vpoklican na nujno dolžnost bodi že za določen rok ali na nedoločen čas. Navesti mora dalje višino davka, ki ga mora plačevati sam, in davka, s katerim je obdavčen hranitelj. Prosilec mora priložiti dokumente, s katerimi podkrepí svoje trditve.

Občina ali mestno poglavarstvo mora proučiti podatke na podlagi dokumentov ali po lastni vednosti, nakar se prošnja dostavi pristojnemu odboru za podporo pri okrajnem sodišču najpozneje v 48 urah od dneva, ko je bila prošnja sprejeta. Predsednik odbora za podporo se bo pobrigal, da bodo

sprejete prošnje uvedene v poseben protokol po vrstnem redu, kakor so prispele. Odločitev odbora za podporo je takoj izvršna. Predsednik odbora mora izdati nalog za izplačilo pristojnemu zavodu Poštne hranilnice. Ako je hranitelj vpoklican na vojaško dolžnost za dobo do štirih tednov, bo izdan plačilni nalog za vso odobreno podporo. Ako pa je vpoklican za daljšo dobo ali na nedoločen čas, se bo plačilni nalog glasil na petnajstdnevno podporo. Ako je med dnevom, odkar je prošnja vložena, in dnevom rešitve poteklo najmanj deset dni, oziroma ako se prosilec odobri podpora izjemno od dneva, ko je bil hranitelj vpoklican ter je od dneva odločitve minilo najmanj 10 dni, se plačilni nalog lahko izda za celotno mesečno podporo, ki obsega 15 dni preteklega časa in 15 dni v naprej. Takim osebam se lahko tudi dalje izplačuje podpora v mesečnih obrokih.

Pri Poštni hranilnici in njenih podružnicah se odpro čekovni računi. Okrajni odbori za podporo bodo razpolagali s čeki in s potrebnimi vsotami za izplačilo podpor v gotovini in to preko pristojnih pošt. Za dravsko banovino bodo čekovni računi odprti pri Poštni hranilnici v Ljubljani. Okrajni odbori za podporo lahko določajo izplačila po pošti samo onim osebam, katerim je bila odobrena podpora z dokladami. Pravica do podpisovanja čekov pritiče predsedniku okrajnega odbora za podporo ali njegovemu namestniku s še enim članom odbora ali njegovim namestnikom.

Odbor za podporo vodi knjigo raču-

Kdo je odveč?

Kar ni domačega, slovenskega in narodnega, ni za uho našega delavstva...

«Delavska Pravica» je priobčila članek, v katerem pravi, da imata med slovenskim delavstvom pravico do obstoja le dve smeri strokovnega pokreta: krščanski in marksistični. Po mnenju «Delavske Pravice» nima pokret Narodno-strokovne zveze, ki se je pričel razvijati v Trstu, nobene stvarne podlage. «Delavska Pravica» pravi glede narodnega delavskega pokreta dalje, da je «res nerazumljivo, kako so se mogli in se še morejo delavci ogrevati za liberalizem, ki zagovarja na gospodarskem področju svobodo podjetniškega sloja, ki zopet pomeni neomejeno samovlado kapitala in iz tega izvirajoče izkoriščanje delavstva. Iz samih narodnostnih stremljenj narodno delavstvo ne bi nastalo, če ga ne bi ustvarili slovenski svobodomiselní meščanski činitelji».

Da bi krščanski socialci okrog «Delavske Pravice» omalovaževali potrebo nacionalnega delavskega pokreta, se poslužujejo obrabljenih in že davno preživelih fraz, ki ne morejo prepričati niti onega, ki jih je izgovoril. Kvečjemu govore iz srea marksistov, ki na enak način utemeljujejo edinozveličavnost svojega pokreta in ki tako mimogrede priznavajo sozveličavnost pokreta okrog «Delavske Pravice», ki je trenutno v prijateljskih objemih z njimi. Pa jim to medsebojno utemeljevanje o opravičenosti svojih pokretov ne bo dosti pomagalo, ker teče življenje svojo pot, bistveno drugačno, kot si jo pa zastareli strokovničarji žele.

Že sama ustanovitev narodno delavskega pokreta v Trstu zanika trditve krščanskih socialcev, da ni pokret nastal «iz samih narodnostnih stremljenj, če ga ne bi ustvarili slovenski svobodomiselní činitelji», to je kapitalisti. Krščanski socialni strokovničarji ne vedo, da v Trstu, kjer je nastal narodno delavski pokret, takrat slovenskih kapitalistov sploh ni bilo. V Trstu je bil nacionalni pokret v rokah le malih ljudi, predvsem delavcev, skromnih trgovcev, obrtnikov in uradnikov, ki so se borili za osnovne pravice malega naroda proti tuji internacionalni socialni demokraciji, ki je slovenskega delavca raznarodovala in ga je na korist tujerodcev zapostavljala kjerkoli je le mogla. Za slovensko delavstvo so bila na razpolago le najbolj umazana in najslabše plačana dela. Borba narodnega delavstva v Trstu je bila istovetna z borbo za priznanje slovenskega naroda v luči, ki je pomenila v takratni dobi za naš narod okno v svet. Na početke narodnega delavskega gibanja je Narodno strokovna zveza lahko ponosna, vsaj je bila to doba najsvetlejših bojev slovenskega naroda za svoje pravice, boji, ki so dvignili samozavest teptanega slovenskega težaka, boji, ki so bili zaključeni z dosego lastne države.

Narodnostno vprašanje je bilo slovenskim delavcem vedno istovetno s socialnim vprašanjem. Drugače tudi biti ni moglo pri znani revščini našega naroda. Gojiti ljubezen do svojega naroda je pomenilo skrbeti za potrebe naroda, predvsem one ogromne večine naroda, ki je živel najbednejše življenje. Z individualističnim liberalizmom narodni delavski pokret nikdar nobene zveze ni imel, v kolikor se proti liberalizmu ni boril in opozarjal, da je v škodo slovenskega naroda. Danes tudi v tako zvanem «meščanskem» delu slovenskega naroda o liberalizmu ni nobene sledi več, vsaj ne v gibanjih, ki naj to meščanstvo predstavljajo. Najmanj toliko kot krščanski socialci je pokret narodnega delavstva neodvisen od podjetništva ali kapitalizma, s katerim je narodno delavstvo v najmanj tako dosledni borbi, kot tovariši okrog «Delavske Pravice».

Čudimo se krščanskim socialcem, da razglašajo internacionalni marksizem za gibanje, ki mora obstojati, ker je zajel «s svojim programom vsa stremljenja in hotenja, ki so se zadržala v slovenskem delavstvu». Če bi bili krščanski socialci res nacionalni, potem internacionalnega marksizma ne bi smeli negovati, ker nima ničesar skupnega z izživljanjem samobitnega in v lastno moč verujočega slovenskega naroda. Ne samo pri nas, povsod na svetu se je marksizem, kot ga uče naši rdeči strokovničarji iz dunajske šole, že zdavnaj preživel. Povsod je v likvidaciji in ne samo radi narodnega delavskega pokreta, ampak iz življenjske in razvojne nuje sploh. Samo ene vrste marksizem še živi in to je komunizem, ki je pa tuj našemu narodu in menda krščanskim socialcem tudi.

Dejstvo je, da bo bodočnost poznala le nacionalne delavske pokrete in teh toliko, kolikor se bo razvilo kulturnih, socialnih in političnih svetovnonazornih gibanj. Kako stoji stvari pri nas Slovenceh, je jasno. Dvoje svetovnih naziranj loči Slovence in dvoje nacionalnih strokovnih organizacij ima prostora. Kako se imajo tovariši okrog «Delavske Pravice» opredeliti, je tudi jasno. Naj ne iščejo v trenutni zadregi posili zavezništva in naj ne delajo poklonov marksističnemu pokretu, ki je bil in ostane tuj našemu delavstvu. Predvsem naj pa mrličev ne izkopujejo. In to je socialna demokracija z vsem njenim preživelim marksizmom in razlagami, ki so se jih slovenski marksistični interpreti naučili žgoleti izven domačih logov. Kar pa ni domačega, slovenskega in narodnega, ni za uho našega delavstva.

nov o izplačanih nakazilih. Navodila, ki sta ju podpisala minister za socialno politiko in narodno zdravje dr. Srdjan

Budisavljevič in finančni minister dr. Juraj Šutej, so uveljavljena s samo objavo v «Službenih novinah».

Vprašanje kruha

Slovenija bo tudi v bodoče primorana izseljevati svoje delovne moči

Zadnji čas je bilo premeščenih preko tisoč finančnih uslužbencev iz raznih banovin v ono banovino, kamor spadajo po svoji narodnosti. V kolikor se je hotelo s premeščitvami povzročiti, da se uslužbencem popravijo krivice, ki so jim jih storili bivši diktatorski režimi, da so bili nasilno zaposleni izven okoliša svoje ožje domovine, je premeštitve gotovo pozdravljati. Saj se nekateri uslužbenci na svoja nova službena mesta niso mogli preseliti z družinami. Primorani so bili voditi dvojno gospodinjstvo, ki je spričo nizkih zaslužkov zelo težko in večkrat tudi usodno za redno družinsko življenje. Želeti je le, da bi za vedno ostala praksa, da se državnih nameščenec ne bi premeščevalo izven okoliša, kjer lahko žive in da bi se predvsem enkrat za vselej prenehalo s političnimi maščevanji, ki so bila običajno povod za premeštitve.

Pri tej priliki je bil pa v hrvatskem časopisu poleg političnega razloga premeštitve povdarjen še drug moment, ki naj bi bil odslej merodajen pri zaposlevanju delovnih moči v državi sploh. Reklo se je, da mora odslej obveljati načelo, da mora v Hrvatski banovini dobiti kruh predvsem Hrvat, v Slovenski banovini predvsem Slovenec in v Srbski banovini predvsem Srb. V tem pogledu naj bi se pričelo s premeščanjem delovnih moči, da ne bi bilo pritožb, da ožji rojaki doma ne dobe službe, ker so zaposleni rojaki iz drugih pokrajin.

Mislimo, da tako daleč stremljenja po pokrajinskih samoupravah pa le ne smejo iti. Svoboda gibanja in zaposlitve delovnih moči v državi mora ostati neomejena. Posamezne pokrajine se ne morejo v pogledu zaposlevanja delovnih moči separirati in ustvariti meje, ki so običajne med državami, v državi sami pa nikjer. Državni nameščenec, ki ne ugovarja premeščitvi v drugo banovino, ali če išče na novo kruh, je lahko zaposlen v drugi banovini. Vsaj to zahteva mnogokrat tudi interes službe in končno kar je najmanj tako važno: interes pojmovanja državne skupnosti in interes edinstva države sploh. Še manj pa more biti govora, da bi se zaposlevanju zasebnih poklicev postavljala omejitve. Če je delavec ali zasebni nameščenec Srb, Hrvat ali Slovenec, mora biti sprejet v pokrajinah v državi v službo. Merodajna mora biti le delovna sposobnost in v svobodni konkurenci sklenjena službena pogodba. Vsaka druga omejitev bi imela za posledico, da bi se načeli problemi, ki bi na idejo državnega edinstva, ki je nam prva in najvažnejša, vplivali neugodno in ustvarjali razpoloženja, ki ne bi prinesla za nikogar blagoslova.

Tudi ne smemo pozabiti, da je iz gospodarskih razlogov izmenjavanje delovnih sil potrebno in neizbežno. Imamo v državi pokrajine, ki so preobjudene in imamo pa zopet pokrajine, kjer so naseljevanju in zaposlitvi na široko odprta vrata. Deloma, ker manjka kvalificiranih delovnih moči, deloma pa tudi zato, ker je za delovne moči sploh dovolj kruha, ker je pokrajina redko naseljena. Upoštevati tudi moramo, da so nekatere pokrajine primorane izseljevati delovne moči, ker jih preživeti ne morejo, kot morajo druge pokrajine izvažati n. pr. poljske pridelke, ker jih doma ne morejo porabiti.

Po ljudskem štetju iz leta 1931. biva izven dravske banovine v drugih banovinah v državi 57.731 Slovencev. Večina izven dravske banovine živčih Slovencev je v drugih banovinah zaposlenih kot delavci, uradniki in obrtniki, nekaj je tudi poljedelcev. Za vse te Slovence bi bila usodna odločitev: vsak v svojo banovino. Slovenija jih ne bi mogla preživeti. Nasprotno, Slovenija bo tudi v bodočnosti primorana izseljevati svoje rojake, ker nimamo prostora in ne možnosti preživeti naraščaj naroda in naj bi bili to duševni ali ročni delavci. Znaane so te stvari in jih ni treba statistično utemeljevati.

Strokovni tečaji

Zavod za pospeševanje obrti pri Zbornici TOI v Ljubljani namerava tudi letos preko jeseni, zime in spomladi prirediti strokovne tečaje za izpopolnitev mojstrov, kakor tudi pomočnikov v raznih rokodelskih strokah. Ti tečaji bodo važni tudi za pripravo pomočnikov na mojstrski izpit. V teh tečajih se bo poučevalo strokovno risanje, obrtno knjigovodstvo in trgovsko poslovanje v obrti, obrtna kalkulacija, računanje, korespondenca, slogoznanstvo, tehnologija, gradivoznanstvo in blagoznanstvo. Prireditve poedinih tečajev bo odvisna od tega, če se javi zadostno število kandidatov-interesentov. Tečaji bodo v prostorih tehnične srednje šole in to po večini v popoldanskem in v večernem času pa tudi ob nedeljah dopoldne. Zavod vabi obrtnike kakor tudi pomočnike, da se najkasneje do 20. oktobra t. l. prijavijo s posebnim dopisom, v katerem naj navedejo točno svoj naslov, obenem pa tudi označijo, za katere teh tečajev se zanimajo in ali žele obiskovati pouk v popoldanskem času ali zvečer, odnosno ob nedeljah in praznikih. Vsi prijavljenci bodo pravočasno obveščeni o programu tečaja in drugih podrobnostih.

Tečaj za notranjo arhitekturo

Zavod bo priredil za mizarske mojstre in pomočnike, ki že obvladajo strokovno risanje, poseben tečaj za notranjo arhitekturo. Ta tečaj bo v

času od novembra 1939 do maja 1940 ob nedeljah dopoldne v prostorih Tehnične srednje šole v Ljubljani. Udeleženci tečaja bodo imeli priliko obiskovati posebne tečaje za obrtno knjigovodstvo in kalkulacijo, slogoznanstvo, gradivoznanstvo in tehnologijo, ki bodo v popoldanskih ali večernih urah med tednom.

Tečaj za mizarsko risanje

Zavod bo priredil za mizarske mojstre in pomočnike, ki še ne obvladajo zadostno strokovnega risanja, poseben tečaj za strokovno risanje, ki bo ob nedeljah dopoldne od novembra do maja 1940 v prostorih Tehnične srednje šole. Poleg strokovnega risanja bodo udeleženci tega tečaja mogli posežati tudi posebne tečaje o obrtnem knjigovodstvu in kalkulaciji, slogoznanstvu in tehnologiji, ki bodo v popoldanskih ali večernih urah med tednom prav tako v prostorih Tehnične srednje šole.

Tečaj za električno varjenje

Zavod bo v novembru začel s prirejanjem tečajev za električno varjenje, ki bodo v posebej opremljeni delavnici in prostorih Tehnične srednje šole v Ljubljani. Pouk in praktične vežbe bodo tako v rednih dnevnih tečajih, ki bodo trajali povprečno po 10 do 12 dni po 8 ur dnevno, ali pa v po-

Razgled po svetu

Socialno - gospodarski:

Organizacija za preprečevanje nezgod

Gospodarska važnost problema preprečevanja nezgod je izven dvoma. Kulturne države se s tem problemom najresnejše ukvarjajo. Moderna zakonodaja v naprednih državah kaže tudi zelo lepe uspehe. Naša sosedna Madžarska, ki ni industrijska država, z lepimi uspehi posnema prizadevanja naprednih držav. Leta 1938. je bila v 341 večjih obratih izvedena dopodrobna organizacija za preprečevanje nezgod. Organizacije madžarske industrije se intenzivno trudijo, kako bi vzbudile razumevanje za ta problem pri vseh večjih delodajalcih. Ta prizadevanja imajo vsako leto večje uspehe. Z najrazličnejšimi propagandnimi sredstvi skušajo na Madžarskem vzbuditi najširše zanimanje za ta problem. Tudi delavci so vsestransko pritegnjeni k tej važni socialni in gospodarski akciji. In pri nas?

Posnemanja vredno

Navadno se za razmere v državah Daljnega vzhoda ne zanimamo. Morda je to napačno. Znano je, da so zlasti Japonci zelo inicijativni narod v vseh stvareh, ki naj za napredek naroda igrajo važno vlogo. Tako imajo na Japonskem vsestransko organizirano tudi skrbstvo za preprečevanje obratnih nezgod. Kako vsestransko izvedeno je to skrbstvo, dokazuje dejstvo, da je bilo na vsedržavnem zborovanju za preprečevanje nezgod navzočih 1300 delegatov. Številka, ki zase zgovorno govori.

V Mehiki imajo vsako leto posebne propagandne tedne, v katerih med interese in v široki javnosti vzbujajo zanimanje za probleme zmanjšanja obratnih in izven-obratnih nezgod. Tudi letos je bil organiziran tak teden.

INSERIRAJTE V „NOVI PRAVDA“

ki so zadržani, da bi posežali celodnevni pouk. Vabljeni so mojstri in pomočniki kovinarskih strok, da se prijavijo v tečaj pismeno s točno navdbo svojega naslova in označbo «tečaj za električno varjenje», pri čemer naj omenimo, ali bi želeli obiskovati redni tečaj, ali popoldanski ali večerni.

Tečaj v Celju, Mariboru in Novem mestu

Zavod namerava prirediti v teku jeseni, zime in pomladi več strokovnih tečajev za mojstre in pomočnike pri svojih poslovalnicah v Celju, Mariboru in Novem mestu. V poštev bodo prišli tečaj za obrtno knjigovodstvo in kalkulacijo, za strokovno risanje, blagoznanstvo, tehnologijo in slogoznanstvo ter splošni tečaj za pripravo na mojstrski izpit.

Ker bo prireditve tečajev odvisna od tega, koliko bo prijavljencev in za katere vrste tečajev se bodo zanimali, vabimo one obrtnike in pomočnike, ki bi želeli obiskovati katerega navedenih tečajev, naj se prijavijo s posebnim dopisom ter navedbo točnega naslova kakor tudi z označbo, kateri tečaj bi hoteli obiskovati, najkasneje do 30. oktobra t. l. Prijavo naj pošljejo interesenti novomeškega okoliša poslovalnici Zavoda za posp. obrti Zbornice za TOI v Novem mestu, interesenti celjskega okoliša poslovalnici v Celju in interesenti mariborskega okoliša pa poslovalnici v Mariboru. Prijavljenci bodo prejeli podrobnejša pojasnila pismeno.

Politični:

Preseļevanje Nemcev

S severno baltisko državo Finsko kar tako na kratko ne bo opravila Sovjetska Rusija, kot je spravila na kolena ostale tri baltiske države. Priča-kuje se, da bo Finska ne samo formalno, ampak tudi dejansko ohranila svojo popolno neodvisnost. Za samostojnost Finske so se zavzele Zedinjene države ameriške. Sestali so se pa tudi državni poglavarji nordijskih držav, da so potrdili slogu teh držav in solidarnost s Finsko. Sovjetska Rusija se trudi, da ustvari videz, da je z baltiskimi državami pravično postopala. Litvi je odstopila celo Vilno, nekdanje glavno središče Litvancev. Seveda je pa z Vilno odstopila Rusija tudi deželico, ki je popolnoma zboljševizirana. Prebivalstvo Vilne in njene okolice sedaj gotovo ne bo sprejelo meščanskega družabnega reda Litve, ampak bo ostalo še naprej boljševisko in s tem središče aktivne boljševiske propagande v Litvi. Po vojaški zasedbi baltiskih držav skoraj ni drugega pričakovati, kakor da bodo v bližnji dobi tudi zboljševizirane. Zato se Nemci s tako naglico izseljujejo iz Litve, ker se boje boljševiskov. Drugače z izseljevanjem gotovo ne bi tako hiteli, ker so Nemci v baltiskih državah dobro živeli in so bili po večini vsi dobro situirani, posestniki ali trgovci. V zvezi z izseljevanjem Nemcev iz baltiskih držav se je poročalo, da se Nemci tudi iz drugih držav v Evropi pripravljajo, da bodo sledili klicu kanclerja Hitlerja, da se vrnejo v Nemčijo. V poštev prihaja 750 tisoč Nemcev v Romuniji, 600 tisoč Nemcev v Jugoslaviji in 480 tisoč Nemcev na Madžarskem. Poroča se, da je sistem, po katerem se naj izvede preseljevanje nemškega elementa iz nenemških držav, že dokončno utrjen. Iz vseh nenemških držav se morajo Nemci izseliti kot celota. Likvidacija njihove lastnine in vsega njihovega gospodarskega položaja v dosedanjih njihovih bivališčih prevzame nemška država. S posebnim sporazumom med Berlinom in vlado prizadete države proda nemško posest državljanom lastne narodnosti. Izseljenci dobe potem odškodnino izplačano v Nemčiji v nemških markah. V zvezi s preseljevanjem Nemcev poroča angleško časopisje, da ima odločba berlinske vlade tudi namen, da dobi z devizami nemških narodnih manjšin dovolj sredstev na razpolago, da bo lahko v nevtralnih državah kupovala živila in surovine, ki jih za svoje vojno gospodarstvo nujno potrebuje. Ni dvoma, da izvršitev preselitve posega ne le v prilike in interese prizadetih držav, temveč tudi v zasebno življenje posameznikov. Premoženje Nemcev v Romuniji, Jugoslaviji in na Madžarskem je preračunano na več milijard dinarjev. Vprašanje vojaške zasedbe baltiskih držav in vprašanje izseljevanja Nemcev je nekam potisnilo v ozadje dogodke na zapadni fronti, kjer se šele zbirajo vojaške sile Nemčije. Nemška vojska se je dosedaj omejevala le na akcijo podmornic in v zadnjem času tudi na večjo aktivnost zračnega brodivja. Podmornice so potopile nekaj angleških trgovskih ladij in dve vojni ladji. Angleži so pa potopili več nemških podmornic. Nemški bombniki dosedaj še niso mogli prodreti v Francijo. Na zapadni fronti se torej vojna šele pričinja. Govori se tudi o mirovni akcijah, ki naj bi preprečile nadaljno vojevanje in katere naj bi sprožila Italija. Po izjavah vodilnih mož Anglije in Francije pa ni misliti na mir, dokler bo vladal v Nemčiji narodno-socialistični režim.

TEKOM TEDNA

Delavska stanovanja

Mariborski veleindustrijalec gošpod Josip Huter je razpisal natečaj za načrte velike stanovanjske hiše, v kateri bi stanovali nameščenci in delavci njegove tekstilne tovarne. Arhitekti so sedaj izdelali načrte in poročajo, da bo v ogromni stanovanjski hiši sto stanovanj. Gospod Josip Huter bo z zgradbo stanovanjske hiše takoj pričel. Najemnine bodo odgovarjale plačilni sposobnosti nameščencev in delavcev. Tovarna Huter je lahko za vzgled drugim velikim industrijskim podjetjem, ki glede preskrbe delavskih stanovanj še niso ničesar napravili. Mislimo, da bi bil skrajni čas, da se zakonito predpiše, da so velike industrije dolžne graditi stanovanjske hiše za svoje delavce. Sedaj obstoja le predpis, da mora vsako večje podjetje, oddaljeno nad 3 km od naseljenih krajev, če ni v bližini lokalov, ki bi jih mogli delavci uporabljati za stanovanje, napraviti zdrava, udobna delavska stanovanja. Ta predpis za Slovenijo ne pride v poštev, ker nimamo industrije, ki bi bile oddaljene tri kilometre od naseljenih krajev. Velike industrije ne grade stanovanjskih hiš, zato so pa delavci primorani stanovati v nehygieničnih stanovanjih, ker pri mezdah, ki jih dobivajo, višjih najemnin, ki se zahtevajo za boljše stanovanja, ne zmorejo. Delavstvo silno trpi vsled nezdravih stanovanj. Delavci zapadajo tuberkulozi in otroci so podvrženi škrofulozi in že od mladosti nosijo kal jetike s seboj. Če hočemo imeti zdrav delavski rod, potem je prva zahteva, da preskrbimo delavstvu zdrava stanovanja. Velike industrije so dolžne, da od svojih dobičkov letno prispevajo za zgradbo delavskih stanovanj.

Minister za socialno politiko je predstavnikom tiska izjavil, da se vprašanje zavarovanja delavcev z ozirom na prenos poslov šele proučuje in da še niso bili izdani nobeni končni sklepi. Vsota 55 milijonov din, ki je bila namenjena družinam vojni obveznikov, je v Poštni hranilnici pripravljena in ni nobene ovire več, da se prične z izplačevanjem. V zvezi z uredbo o pobijanju draginje in brezvestne spekulacije je minister rekel, da prihajajo neprestano razne pripombe z ozirom na izvajanje in uveljavljanje te uredbe. Te opombe bodo pravočasno proučene in bo uredba sama dobila dopolnila. Posameznim članom bodo dana avtentična tolmačenja zaradi pravilnega izvajanja.

Slovensko vseučilišče stopa v 21. leto in je bilo letos vpisanih nad dva tisoč slušateljev. Ne bo odveč, resno in po načrtu obravnavati vprašanje, kje bodo tisoči absolventov univerze dobili tudi zaposlitev. Posebno sedaj, ko s tako vneto razmejujemo in postavljamo banovinske interesne sfere.

Radić proti komunizmu. Zagrebška «Nova Riječ» priobčuje, da se je pokojni Radić, ko je leta 1924 obiskal Rusijo, izrazil napram sovjetskim predstavnikom zelo nepovoljno o sovjetski ureditvi države s stališča kmetijskih interesov. Sovjetski predstavniki niso mogli Radića prepričati o potrebi odločne revolucionarne akcije v Jugoslaviji... Radić je sovjetom stalno odgovarjal, če tudi ima globoko antipatijo proti političnemu življenju v Srbiji, vendar je v globini svoje duše prepričan, da je pravična rešitev kmetijskega vprašanja na Hrvaškem lahko

izvedljiva le v okviru tako tipične kmetijske države kot je Jugoslavija. Radić je še dodal, da nima proti kralju Aleksandru nobene osebne antipatije, da je po njegovem mišljenju kralj Aleksander iskren prijatelj kmetov in da tudi razumeva njegove interese.

Socialno zavarovanje. Beogradska «Politika» poroča, da je predsednik OUZD v Beogradu sklical konferenco interesentov socialnega zavarovanja, na kateri so zaključili, da je v interesu socialnega zavarovanja in gospodarstva, da ostane še naprej ustanova delavskega zavarovanja enotna za celo državo. Potrebne so le reforme zavarovanja po izkustvih, ki smo si jih tekom let pridobili. Vzpostaviti je samouprave ali potom volitev, ali delegiranja po delavskih in gospodarskih ustanovah. Če bi navzlic vsemu le prišlo do delitve socialnega zavarovanja, je potrebno, da se delitev najvestneje izvrši in upošteva interese delavcev in gospodarstva v vseh delih države. Zaključki konference so značilni tudi v tem pogledu, da so Beograjčani za enotnost socialnega zavarovanja, če tudi je centrala tega zavarovanja v Zagrebu.

Nova uprava v Delavski zbornici v Zagrebu in Splitu. Hrvatski ban je imenoval novo upravo in plenum Delavske zbornice v Zagrebu in Splitu. Imenovani so bili izključno le člani Hrvatskega delavskega gibanja. Do sedaj se je poudarjalo načelo, da novi člani plenuma delavskih zbornic ne bodo imenovani, temveč komisarji, ki naj pripravijo vse potrebno, da se izvrše volitve. To načelo je sedaj z imenovanjem v zagrebško zbornico izpremenjeno.

Srbi na okup. Radikali iz Vojvodine so zborovali v Novem Sadu in izglasovali zaupnico glavnemu odboru. Po poročilu «Politike» so vsi govorniki na konferenci poudarjali potrebo grupiranja Srbov pod parolo: Srbi na okup. Na konferenci se je poročalo, da sta bivša ministrska predsednika dr. Stojadinović in Uzunović prosila za sprejem v radikalno stranko. Odločeno je že, da dr. Stojadinović ne bo sprejet v stranko. Mala grupa radikalov, v Sloveniji je razdeljena v dva tabora: eden je v JRZ, drugi pa sodeluje z dr. Markovićem, ki je v sporu z glavnim odborom radikalne stranke. Slovenski radikali so vedno tam, kjer je vlada. Za načelno opredelitev so prepraktični. Danes z dr. Stojadinovićem, jutri z dr. Markovićem in pojutrišnjem magari tudi z Aco — samo, če bodo izgleli.

Proglas Zagrebčanom. Podpredsednik vlade dr. Maček je naslovil na Zagrebčane javni apel, kjer pravi: Zadnje dni je bilo ubitih v Zagrebu po noči, iz zasede, nekoliko oseb, med njimi policijski stražniki, ki so bili osumljeni, da so pod bivšimi režimi iz političnih razlogov izvršili nasilja nad hrvatskim narodom. Razumljivo je ogorčenje proti tem osebam, kot bi bilo še bolj razumljivo, če bi se z njimi obračunalo v času, ko so bili še v stanju, da vrše nasilja. Danes te možnosti nimajo več. Tudi bodo vsi po preiskavi, ki se vrši, kaznovani v kolikor so se pregrešili proti zakonu. Zato nima noben poedinec pravice, da sam kroji pravo in so napadi iz zasede dela nizke in podle osvete, poleg tega pa še povzročajo nesigurnost in anarhijo, ki je največji sovražnik vsakega naroda. Podpredsednik opozarja Zagrebčane, da naj odločno nastopajo proti vsem, ki hočejo izzivati nered.

Trgovske zbornice so imele v Beogradu konferenco, na kateri so razpravljale o vprašanju nabave surovin za industrijo. Konference se trgovske zbornice iz ozemlja Hrvatske banovine niso udeležile, kot ne bi bile prizadete

Seja upravnega odbora NSZ

V nedeljo, dne 15. oktobra, se je vršila seja Upravnega odbora NSZ, katere so se udeležili skoraj vsi zastopniki posameznih podružnic. Le nekatere podružnice so opravičile svoj izostanek zaradi važnih razlogov. Seja je potekala v dobrem razpoloženju in vidi se, da se podružnice zavedajo težkega položaja, v katerem živimo, in da baš sedaj delavstvo najbolj potrebuje, da se čim bolj oklene svoje strokovne organizacije. Iz poročil je razvidno, da je Narodna strokovna zveza od zadnje upravne seje živahno delovala tako na strokovnem, organizacijskem in kulturnem delu, saj je bilo sklenjenih in podpisanih 7 kolektivnih pogodb, kar je za tako kratek čas in v takih razmerah veliko. Tudi rezultat volitev obratnih zaupnikov je dokaz, da je centrala živahno delovala in storila vse, zato so tudi uspehi zadovoljivi. Čas, v katerem živimo, zahteva, da podvojimo prizadevanje za izboljšanje socialne zakonodaje, da tako zaščitimo delavske interese.

Kljub oviram, ki so tu pa tam nastale zaradi sedanjega položaja, lahko ugotovimo, da podružnice uspešno delajo in odločno branijo interese delavstva.

Sklenjeno je bilo, da se bo vršil redni letni delegatski zbor dne 19. novembra 1939 v Laškem.

Upravni odbor Narodne strokovne zveze je na svoji seji dne 15. oktobra 1939 v Ljubljani poleg strokovnih in organizacijskih vprašanj razpravljal tudi o dolžnostih narodnega delavstva napram narodu in državi v času, ko so v Evropi v elementarnem razmahu sile, ki naj ustvarijo nov red in nove osnove miru v kulturnem sožitju narodov.

Narodni delavci, združeni v Narodno-strokovni zvezi, morajo za javnost in za člane NSZ podčrtati sledeče:

I.

Dogodki v svetu, ki se najbolj usodepolno izražajo v novi krvavi vojni med velikimi evropskimi narodi, z vso resnostjo pozivajo tudi nas v Jugoslaviji, zlasti Slovence, da smo kar najbolj skrbno pozorni na dogajanja okoli nas.

Zavedamo se, da se mora Jugoslavija ohraniti v vsej svoji celoti in v vsej svoji nacionalni in suvereni samostojnosti. Svoboda pomeni za nas osnovni predpogoj za gospodarski in socialni napredek in je temelj za dograditev naše jugoslovanske kulture. Močna, nedeljena Jugoslavija je in ostane naš najvišji program. Narodno delavstvo bo v tej resni uri v polnem spoznanju svojih narodnih in državljskih dolžnosti doprineslo svoj gmotni in moralni delež k vsestranski obrambi Jugoslavije. V tej uri nam s posebno strogostjo stopa pred oči potreba o nujnosti najtesnejše povezanosti vseh zdravih in ustvarjajočih sil na vsem državnem ozemlju. Vemo, da ničesar ne smemo storiti, kar bi slabilo našo skupno jugoslovansko gmotno odgovorno moč, posebno pa ničesar, kar bi slabilo naše skupne moralne in duhovne odporne moči. V zgodovinskem času, ko morajo mali narodi samo gledati, kako se z njih usodo igrajo veliki narodi, hočemo ostati velik, enoten in složen jugoslovanski narod z enotno in skupno strnjeno obrambno črto. S svojim poznanjem potreb države in naroda hočemo dejavno zatirati vse pojave, ki slabe gmotno ali duhovno pripravljenost države, da hrani kar je naše, hrani ponosno in samozavestno brez zapleta v krvave boje. V tej uri se posebno resno zavedamo, da mora biti vsak posameznik na svojem mestu — prt svojem delu.

II.

Z živo vero verujemo v zgodovinsko, kulturno in socialno poslanstvo Jugoslavije in njenega slovanstva ter spoznavamo, da smo Slovenci nedeljivo del te Jugoslavije in najtesneje povezani s skupno usodo Jugoslovancev. Delavci in nameščenci Slovenije vidimo, da naši široki socialni interesi morejo biti trajno zaščiteni le takrat, ako nam je da-

glede nabave surovin. Uvoz blaga iz inozemstva je zadeva, ki enako zanima vse banovine v državi. Vprašanje se tudi ne more rešiti po banovinah. Vsaj v gospodarskih zadevah, ki so tako splošnega značaja, kot uvoz surovin, bi se pa že lahko pozabilo na meje samouprav.

na neovirana svoboda gibanja na vsem državnem ozemlju in smo kot celota vključeni v narodno-gospodarsko izživeljanje Jugoslavije brez notranjih razmejitev in drobljenja na oslabilne edince. Iz teh razlogov hoče narodno delavstvo ostati zvesto jugoslovanski misli. Saj ta misel zvesto čuva tudi Slovenca kot del velike enote in ponosnega edinstva.

III.

Danes so dolžnosti vsakega posameznika napram celoti in skupnosti strokrat večje kot so v manj nevarnih časih. Za varnost naroda in države ne odgovarjajo samo široke vrste delavcev in kmetov.

Za to usodo in nevarnost so prav posebno odgovorni predstavniki našega gospodarskega živeljanja, ki morajo razumeti potrebe in tok časa. Napačno bi bilo, ako bi teža časa z vsemi težkimi socialnimi posledicami ležala samo ali z znatnim delom na ramah onih, ki razpolagajo z zdravjem svojih rok. Izkoriščanje slabijih je danes več kot gospodarska kratkovidnost, ona bi bila blaznost in zločin nad srečo države in naroda. Radi tega moramo spriiti pred metodami, ki v vrstah delavstva dvigajo nemir in pokrete, ki niso narodu in državi v korist. Danes mora biti vsak socialen zakon najsvetejša zapoved za vsakogar. Danes izigravanje socialne zaščite delavcev pomeni pravi samomor narodnega gospodarstva in družabne ureditve narodnega in državnega živeljanja. Zastoj v socialno-zaščitni zakonodaji je jez, ki zbira vode za nevarne prelome in poplave. Vsak posamezni delodajalec, ki ne uveljavlja najskrbnejše lastne obratne socialne zaščite svoje posadke, se lahko miselno poigrava s srečo naroda in varnostjo države. Delavec mora opaziti, da je na vseh straneh vse polno dobre volje in sredstev, da kriza časa, ako je ta neizbežna, ne bo udarila samo ene, drugi se bodo pa znali izogniti.

Nastopiti mora največja skladnost med pravicami in dolžnostmi. Imeti moramo voditelje, ki so času dorasli in sposobni, da to skladnost ustvarijo. Mi smo mnenja, da čas od posameznika in skupnosti še nikdar ni zahteval tolike odgovornosti kot danes.

Te odgovornosti se bomo zavedali in jo tudi ponosno nosili, ako bo slonela na demokratični ureditvi vodstva naroda in države, kar naj ustvari vzgledno in zavedno poslušnost vseh in posameznika za dobro kralja, naroda in države.

